

Верховний
Суд

Дайджест

правових позицій судової палати для
розгляду справ про банкрутство КГС ВС

(актуальна судова практика у справах про банкрутство
юридичних осіб)

8/2026

Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – лютий 2026 року

Перелік уживаних скорочень

ГПК України – Господарський процесуальний кодекс України

Закон про банкрутство – Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

КГС ВС – Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду

КУзПБ – Кодекс України з процедур банкрутства

ПК України – Податковий кодекс України

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник 5

Щодо процесуальних наслідків вирішення в процедурі ліквідації боржника спору про стягнення з боржника заборгованості

II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Відкриття провадження у справі про банкрутство6

Щодо встановлення ознак наявності між сторонами спору про право в розумінні частини шостої статті 39 КУзПБ

Визнання недійсними правочинів боржника.....7

Щодо визнання фраздаторними правочинів про надання поворотної фінансової допомоги та зарахування зустрічних однорідних вимог

Щодо визначення майнових дій боржника в розумінні процедур банкрутства та їх спростування

Розпорядження майном боржника9

Щодо визнання кредитора заінтересованою особою стосовно боржника

Грошові вимоги засновника (учасника) про розподіл прибутку (дивідендів) боржника не є вимогою кредитора у справі про банкрутство в розумінні приписів статті 1 КУзПБ

Щодо конкурсного та поточного характеру вимог податкового органу у справі про банкрутство

Щодо необхідності застосування судом під час розгляду грошових вимог доктрини реальності господарської операції

Щодо правомірності закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку із погашенням засновником боржника усіх вимог конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені)

Щодо відсутності підстав для закриття провадження у справі про банкрутство на стадії проведення попереднього засідання у зв'язку із спростуванням грошових вимог ініціюючого кредитора, якщо до боржника були заявлені вимоги інших конкурсних кредиторів

Щодо обов'язку розпорядника майна провести аналіз фінансово-господарського стану боржника задля встановлення сукупності обставин, необхідних для введення процедури його ліквідації

Щодо відмови в затвердженні плану санації і переходу до процедури ліквідації боржника

Ліквідаційна процедура18

Щодо відхилення грошових вимог кредитора до боржника через їх задоволення ліквідатором банкрута

Щодо відсутності підстав для визнання грошових вимог податкового органу до боржника, які виникли на підставі самостійно поданих декларацій і термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом

У разі задоволення судом вимоги про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу майна боржника правовим наслідком є повернення відчуженого майна до ліквідаційної маси боржника, навіть у випадку заявлення такої вимоги позивачем, який не є стороною договору

Щодо застосування позовної давності до вимог ліквідатора про витребування майна боржника

Щодо наявності підстав для закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку із тривалістю проведення ліквідаційної процедури і об'єктивною неможливістю її завершення

Щодо неправомірності закриття провадження у справі про банкрутство без вирішення судом питання про оплату грошової винагороди ліквідатору та здійснених ним витрат у межах ліквідаційної процедури

Субсидіарна відповідальність.....25

Щодо можливості вжиття судом заходів забезпечення заяви ліквідатора про покладення субсидіарної відповідальності на засновників та керівників боржника шляхом накладення арешту на їхнє майно

Щодо притягнення до субсидіарної відповідальності третіх осіб, які отримали істотну вигоду від недобросовісної поведінки органів управління боржника

Щодо визначення початку перебігу строку позовної давності за заявою про покладення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника

III. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ27

Щодо відсутності у суду права під час розгляду грошових вимог кредитора призначати судову експертизу

Щодо кола осіб, які мають право на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство

Щодо спеціального порядку оскарження ухвал суду першої інстанції, постановлених у межах попереднього засідання за результатами розгляду вимог окремого кредитора

Щодо правомірності покладення судових витрат на уповноважену особу засновників (учасників) боржника за результатами розглянутого спору у відокремленому позовному провадженні

Щодо правомірності покладення судових витрат на кредитора і боржника за результатами розгляду їхньої спільної вимоги до суб'єктів субсидіарної відповідальності

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник

Щодо процесуальних наслідків вирішення в процедурі ліквідації боржника спору про стягнення з боржника заборгованості

Зважаючи на приписи статті 41 КУзПБ щодо наслідків введення у справі про банкрутство мораторію на задоволення вимог кредиторів, під час здійснення провадження у такій справі допускається стягнення (в тому числі за наслідками вирішення судом відповідного спору) за вимогами поточного кредитора до боржника.

Конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (частина перша статті 45 КУзПБ).

Тому на ту частину позовних вимог про стягнення заборгованості, обов'язок зі сплати якої у боржника виник до відкриття провадження у справі про його банкрутство, поширюються правила частини першої статті 45 КУзПБ щодо обов'язку звернутись із заявою з вимогами до боржника.

Водночас, якщо під час розгляду спору за вимогами поточного кредитора щодо боржника вже змінився правовий режим з процедури розпорядження майном на процедуру ліквідації, в межах якої спори про стягнення з боржника заборгованості (в тому числі за вимогами поточного кредитора) за правилами частини другої статті 7 КУзПБ не вирішуються, то підстав для вирішення такого спору по суті заявлених вимог немає. Інакше це суперечило б вимогам частини четвертої статті 60 КУзПБ щодо наслідків ухвалення господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури та порядку розгляду й вирішення на цій стадії провадження у справі про банкрутство спорів щодо заборгованості боржника за вимогами кредиторів, а саме шляхом подання заяви про визнання грошових вимог до боржника.

Відповідно до положень частини четвертої статті 7 КУзПБ у разі, якщо господарський суд, розглядаючи в межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) спір про стягнення з боржника грошових коштів, встановить, що позивачем у такому спорі подано у справі про банкрутство (неплатоспроможність) боржника заяву з грошовими вимогами до боржника, він залишає такий позов без розгляду.

Однак за відсутності правового регулювання щодо процесуальних наслідків вирішення в процедурі ліквідації боржника спору про стягнення з боржника заборгованості, ініційованого кредитором без звернення з відповідною заявою про визнання грошових вимог, згідно з приписами частини четвертої статті 7 КУзПБ такий позов також підлягає залишенню без розгляду.

Детальніше з текстом постанови від 19.01.2026 у справі № 902/90/21 (902/245/25) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133691604>.

II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Відкриття провадження у справі про банкрутство

Щодо встановлення ознак наявності між сторонами спору про право в розумінні частини шостої статті 39 КУзПБ

Спір про право – це суперечність між суб'єктами цивільного права, яка виникла за фактом порушення або оспорювання суб'єктивних прав однією стороною цивільних правовідносин іншої та потребує врегулювання самими сторонами або вирішення судом.

Поняття «спір про право» має розглядатися з його наповненням сутнісним, а не виключно формальним змістом.

Тому, вирішуючи питання, чи свідчить вимога кредитора (кредиторів) про наявність спору про право, слід враховувати, що спір про право виникає з матеріальних правовідносин і характеризується наявністю розбіжностей (суперечностей) між суб'єктами правовідносин з приводу їхніх прав та обов'язків і неможливістю їх здійснення / забезпечення належного виконання за зверненням до суду. Спір про право може проявлятися також у випадку, коли на шляху здійснення особою права виникають перешкоди, які можуть бути усунуті за участю суду.

Отже, спір про право пов'язаний виключно з порушенням, оспоренням, невизнанням або недоведенням суб'єктивного права, при якому існують конкретні особи, які перешкоджають в реалізації права.

Установлення відсутності спору про право щодо вимог ініціюючого кредитора є обов'язковою умовою для відкриття провадження у справі про банкрутство боржника.

Правова категорія «спір про право», яку з'ясовує суд у підготовчому засіданні перед відкриттям провадження у справі про банкрутство, може бути виражена як у процесуальній формі, про що свідчать судові акти, так і у матеріально-правовій формі, що підтверджується юридичними фактами, які дають змогу зробити обґрунтований висновок про наявність суперечностей (розбіжностей) у структурі вимог кредитора, а отже, про відсутність можливості на цій стадії судового провадження встановити дійсний стан суб'єктивного права кредитора та кореспондуючого йому суб'єктивного обов'язку боржника.

Водночас законодавство не містить переліку критеріїв для висновку про існування спору про право. Тому в кожному конкретному випадку залежно від змісту правовідносин суд повинен оцінити форму вираження відповідної незгоди учасників провадження щодо існування спору.

Суд не може формально підходити до визначення наявності спору про право, який зводиться лише до заперечень боржником існування тих чи інших правовідносин.

У кожному конкретному випадку суд досліджує заперечення боржника, зокрема чи ґрунтуються вони на обставинах справи та підтверджуються відповідними доказами. Наявність спору про право має підтверджуватися належними доказами, а не базуватися лише на припущеннях боржника.

Якщо на дату проведення судом підготовчого засідання між ініціюючим кредитором та боржником існують суперечки з приводу їхніх прав та обов'язків, зокрема щодо суті (предмета) зобов'язання за договором поставки та обсягу отриманого товару, які можуть

6 Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – лютий 2026 року

бути вирішені господарським судом лише у позовному провадженні, а не у підготовчому засіданні у справі про банкрутство, або щодо особи ініціюючого кредитора, що є предметом розгляду у справі позовного провадження за позовом іншої особи про визнання за нею права вимоги до боржника за договором та визнання відсутнім такого права в ініціюючого кредитора, то це свідчить про наявність спору про право, що відповідно до частини шостої статті 39 КУзПБ є підставою для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство боржника.

Детальніше з текстом постанови від 12.02.2026 у справі № 910/2975/25 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134085326> (також див. постанову від 11.02.2026 у справі № 910/12716/24).

Визнання недійсними правочинів боржника

Щодо визнання фраздаторними правочинів про надання поворотної фінансової допомоги та зарахування зустрічних однорідних вимог

Визначальним для висновку про наявність / відсутність ознак фраздаторності є не формальна назва правочину чи сам факт пов'язаності сторін, а сукупність встановлених господарськими судами обставин, зокрема: момент вчинення правочину стосовно виникнення та виконання зобов'язань боржника перед кредиторами, економічна доцільність для боржника, реальні наслідки правочину для складу активів боржника та можливості задоволення вимог кредиторів, поведінка сторін у контексті принципів добросовісності та заборони зловживання правом.

У спорі про визнання недійсним правочину, вчиненого боржником із заінтересованою особою в межах справи про банкрутство, слід виходити з того, що: (1) інститут визнання недійсними правочинів боржника, передбачений статтею 42 КУзПБ, є спеціальним засобом захисту у відносинах неплатоспроможності; (2) зазначена норма містить самостійні підстави для визнання правочину недійсним (зокрема укладення договору із заінтересованою особою) без встановлення додаткових умов, характерних для частини першої цієї статті; (3) укладення правочину в підозрілий період із заінтересованою особою в сукупності з іншими обставинами (зменшення активів, вплив на можливість задоволення вимог кредиторів) свідчить про наявність ознак фраздаторності; (4) застосування статті 42 КУзПБ не виключає можливості захисту через загальні засади цивільного законодавства (добросовісність, недопустимість зловживання правом).

Фраздаторність правочину може встановлюватися не лише у ситуації настання строку виконання конкретного зобов'язання, а й за наявності реальної загрози порушення майнових інтересів кредиторів через зменшення активів боржника та створення / штучне структурування кредиторської заборгованості, що перешкоджає досягненню мети процедури банкрутства – пропорційного задоволення сукупності вимог кредиторів.

Реальність та виконання договорів також не виключає можливості визнання їх недійсними у справі про банкрутство, якщо встановлено, що вони були використані як інструмент недобросовісного перерозподілу активів / пасивів боржника на шкоду кредиторам.

Зарахування зустрічних однорідних вимог (стаття 601 ЦК України) не є абсолютним та не може використовуватися сторонами для досягнення результату, який суперечить засадам добросовісності і спрямований на обхід цілей процедур неплатоспроможності. Визнання недійсними правочинів про надання поворотної фінансової допомоги, з яких виникли вимоги, обґрунтовано зумовлює недійсність похідного правочину – зарахування, оскільки предметом зарахування у такому випадку є вимоги, що не можуть вважатися безспірними.

Наслідком задоволення таких позовних вимог є відновлення майнової маси боржника та усунення наслідків правочинів, вчинених на шкоду кредиторам.

Детальніше з текстом постанови від 19.02.2026 у справі № 908/2586/22 (908/3358/24) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134265604>.

Щодо визначення майнових дій боржника в розумінні процедур банкрутства та їх спростування

КУзПБ не містить визначення майнових дій, вчинених боржником. Тому їх слід розуміти так: це вид юридичних дій, як-то вчинки, що здійснені боржником або від імені боржника і мають матеріальний вираз у формі документа будь-якого правочину (угоди, договору), розпорядчого документа, акта, пов'язаного з волевиявленням боржника як суб'єкта правовідносин на відчуження майнових активів боржника або відмову від них.

Майнові дії боржника є юридичними діями, які визнаються підставою для виникнення, зміни, припинення правовідносин, зокрема виконання боржником зобов'язань за вже укладеним до початку відповідного року правочином (договором) на шкоду власним інтересам або інтересам інших кредиторів, виконання зобов'язання раніше встановленого строку (терміну), відмови від власних майнових вимог, сплати коштів кредитору або прийняття майна в рахунок виконання грошових вимог у день, коли сума вимог кредиторів до боржника перевищувала вартість майна тощо.

Спростування майнових дій виступає як заперечення, відхилення, оспорення фактичних даних чи обставин, що визначають правомірність майнових дій боржника, та може мати форму визнання недійсними (незаконними, нечинними) дій боржника, які вчинені щодо розпорядження його майном на підставі рішень власника або його органів управління (керівника, власника, загальних зборів боржника тощо).

За змістом частини третьої статті 42 КУзПБ у поєднанні зі статтею 216 ЦК України метою застосування інституту визнання недійсними правочинів / спростування майнових дій є реальне повернення відповідного активу до ліквідаційної маси або відшкодування його вартості. Тобто застосування зазначеної статті не має зводитися до декларативного встановлення факту недійсності, а повинно бути спрямоване на збільшення ліквідаційної маси.

Тому без заявлення вимоги про застосування наслідків недійсності правочину, вжиття певних зобов'язально-правових або речово-правових способів захисту прав боржника на кошти, які фактично вибули з його майнової сфери, саме по собі визнання недійсним спірного правочину не приведе до повернення відповідачем боржнику отриманих від нього коштів.

Отже, навіть за умови встановлення підстав для застосування статті 42 КУзПБ задоволення вимоги лише про визнання недійсним правочину (спростування майнових дій) без вирішення питання про повернення (стягнення) коштів, перерахованих боржником відповідачу, не забезпечує досягнення мети передбаченого зазначеною нормою інституту – реального поповнення ліквідаційної маси і не приводить до відновлення порушеного інтересу кредиторів у межах цього спору.

Обрання неефективного способу судового захисту становить самостійну підставу для відмови в позові незалежно від інших встановлених судами обставин.

Однак відмова в позові з підстав неефективності обраного способу захисту означає, що в межах цього провадження задоволення заявлених вимог не забезпечує досягнення мети судового захисту (зокрема правового результату, на досягнення якого спрямовано статтю 42 КУзПБ), та не є висновком суду щодо правомірності / неправомірності спірного правочину (оспорюваних майнових дій) як матеріально-правової підстави спору. Відповідно, така відмова не позбавляє позивача можливості реалізувати своє право на судовий захист у належний та ефективний спосіб, передбачений законом, шляхом звернення до суду з вимогами, сформульованими таким чином, щоб вони забезпечували реальне відновлення майнової сфери боржника та досягнення цілей процедури банкрутства.

Детальніше з текстом постанови від 29.01.2026 у справі № 911/666/24 (911/335/25) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133750065> (також див. постанову від 29.01.2026 у справі № 911/666/24 (911/341/25)).

Розпорядження майном боржника

Щодо визнання кредитора заінтересованою особою стосовно боржника

У разі зазначення кредитором у своїй заяві щодо обставин заінтересованості стосовно боржника або порушення перед судом іншим учасником (кредитором тощо) питання заінтересованості конкретно визначеного кредитора (кредиторів) стосовно боржника суд має дослідити докази та обставини справи щодо наявності у кредитора відповідних критеріїв заінтересованості, зокрема наявності між кредитором та боржником такого зв'язку, який за законом вказує на відповідний критерій (критерії) заінтересованості стосовно боржника.

Відповідно до частини першої статті 1 КУзПБ заінтересовані особи стосовно боржника – це:

- юридична особа, створена за участю боржника, юридична особа, що здійснює або протягом останніх трьох років здійснювала контроль над боржником, юридична або фізична особа, контроль над якою здійснює або протягом останніх трьох років здійснював боржник, юридична особа, з якою боржник перебуває або протягом останніх трьох років перебував під контролем третьої особи, власники (учасники, акціонери) боржника, керівник боржника, особи, які входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, у тому числі звільнені з роботи за три роки до відкриття провадження у справі про банкрутство;

- особи, з якими чи на користь яких боржник вчиняв правочини з відчуження майна боржника, які не відповідають критеріям розумності (економічної доцільності, наявності ділової мети) та добросовісності;
- сторона фродауторного правочину, вчиненого боржником, або правочину, який згідно зі статтею 42 цього Кодексу визнано недійсним;
- особи, які перебувають у родинних стосунках із зазначеними особами та фізичною особою – боржником, а саме: подружжя та їхні діти, батьки, брати, сестри, онуки, а також інші особи, стосовно яких наявні обґрунтовані підстави вважати їх заінтересованими.

Для цілей цього Кодексу заінтересованими особами стосовно арбітражного керуючого чи кредиторів визнаються особи в такому самому значенні, як і заінтересовані особи стосовно боржника. Кредитор є заінтересованим стосовно боржника також у разі, якщо він протягом шести місяців до дати відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або процедури превентивної реструктуризації прямо чи опосередковано набув право вимоги до боржника від кредитора, заінтересованого стосовно боржника.

Положення КУзПБ в редакції згідно із Законом України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» застосовуються господарськими судами під час розгляду справ про банкрутство, провадження в яких відкрито до набрання чинності цим Законом (пункт 4-2 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ).

Отже, зазначені зміни до КУзПБ мають ретроспективну дію і застосовуються до справ, які вже перебувають у провадженні.

З аналізу пункту 30 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» можна зробити висновок про те, що кінцевим бенефіціарним власником є фізична особа, яка здійснює: прямий вирішальний вплив на діяльність (через володіння не менше 25 відсотками статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи за винятком, коли вона не є комерційним агентом, номінальним власником чи номінальним утримувачем або лише посередником щодо такого права) та непрямий (коли фізична особа не володіє часткою безпосередньо, але здійснює контроль через інших осіб, трасти чи інші правові утворення або шляхом реалізації прав контролю, користування, розпорядження активами, впливу на органи управління чи умови господарської діяльності).

За законодавством України статус кінцевого бенефіціарного власника визначається не лише за відомостями із публічних реєстрів, а й насамперед тим, хто здійснює фактичне управління юридичною особою (має вирішальний вплив). Саме цим кінцевий бенефіціарний власник відрізняється від номінального власника, інформація про якого може бути внесена до публічних реєстрів.

Особа, яка згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань визначена як кінцевий бенефіціарний власник юридичної особи боржника і намагається спростувати у межах справи про банкрутство 10 Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – лютий 2026 року

статус заінтересованої стосовно боржника особи має надати суду докази відсутності як прямого, так і непрямого вирішального впливу на особу боржника.

Детальніше з текстом постанови від 05.02.2026 у справі № 924/232/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134017697>.

Активне сприяння ініціюючим кредитором у набутті статусу кредитора щодо того самого боржника іншою особою, яка є заінтересованою стосовно боржника (засновник і кінцевий бенефіціар якого є водночас директором боржника), а саме сплата за неї судового збору за подання заяви з грошовими вимогами до боржника, а також факт реєстрації та фактичне розташування цих кредиторів в одному приміщенні дають підстави для висновку про наявність між ними зв'язку, а отже, й опосередкованого зв'язку між ініціюючим кредитором і боржником. Таке сприяння може свідчити про наявність у них спільного інтересу в залученні в процедуру банкрутства пов'язаного з боржником кредитора задля впливу на хід процедури банкрутства та обсяг задоволених грошових вимог інших кредиторів.

При цьому відсутність між ініціюючим кредитором і боржником безпосередніх відносин контролю (вирішального впливу) не спростовує в такому випадку наявності між ними зв'язку, опосередкованого іншою особою, з якою боржник перебуває під контролем третьої особи, що зумовлює їх спільну заінтересованість щодо боржника.

Детальніше з текстом постанови від 19.02.2026 у справі № 917/339/25 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134265607>.

Грошові вимоги засновника (учасника) про розподіл прибутку (дивідендів) боржника не є вимогою кредитора у справі про банкрутство в розумінні приписів статті 1 КУзПБ

З моменту відкриття провадження у справі про банкрутство щодо майна боржника починає діяти спеціальний режим КУзПБ. У цьому режимі все майно боржника, включно з його власним капіталом (у тому числі статутним капіталом та іншими складовими чистих активів), формує ліквідаційну масу, призначену насамперед для задоволення грошових вимог кредиторів (статті 39, 44, 47 КУзПБ). Учасники товариства – як чинні, так і ті, що вибули, – можуть претендувати лише на майно, яке залишиться після задоволення всіх грошових вимог кредиторів.

Пункт 14 статті 39 КУзПБ прямо відмежовує вимоги засновників (учасників) щодо повернення внесків, виплати вартості часток, розподілу прибутку чи майна боржника від вимог кредиторів: такі вимоги можуть бути задоволені лише за рахунок майна, що залишиться після задоволення грошових вимог кредиторів, і не формують ані конкурсної, ані поточної заборгованості боржника.

Грошові вимоги учасника боржника, які обґрунтовані його правом на частину прибутку (дивіденди) боржника, за своєю правовою природою є вимогами про реалізацію корпоративного права на частину прибутку товариства, а тому не підлягають визнанню грошовими вимогами кредитора у справі про банкрутство боржника і включенню до реєстру вимог кредиторів.

Детальніше з текстом постанови від 27.01.2026 у справі № 917/980/23 (917/2233/24) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133908382>.

Щодо конкурсного та поточного характеру вимог податкового органу у справі про банкрутство

За змістом положень частин першої та п'ятої статті 41 КУзПБ дія мораторію на задоволення вимог кредиторів (зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)) не поширюється на вимоги поточних кредиторів.

Тобто з урахуванням приписів частини другої статті 7 цього Кодексу (щодо вирішення господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), у межах цієї справи всіх майнових спорів, стороною в яких є боржник) під час здійснення провадження у справі про банкрутство допускається стягнення (у тому числі за наслідками вирішення судом відповідного спору) за вимогами поточного кредитора до боржника.

Правова регламентація класифікації кредиторів на конкурсних і поточних передусім ґрунтується на факті відкриття провадження у справі про банкрутство.

Вирішуючи спір щодо стягнення з боржника податкового боргу (визначеного за результатами самостійно задекларованих, однак не сплачених боржником як платником податків відповідних зобов'язань зі сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування тощо або відповідних зобов'язань боржника, що були визначені контролюючим органом за результатами проведеної щодо боржника перевірки), суд має розглянути та оцінити відповідні вимоги про стягнення податкового боргу із застосуванням відповідних спеціальних норм, які регулюють правовідносини у сфері виникнення зобов'язань щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування тощо, тобто тих норм, які регулюють правовідносини між кредитором та боржником, у межах яких виникли заявлені податковим, іншим контролюючим органом у справі про банкрутство грошові вимоги до боржника.

Для цілей кваліфікації грошових вимог податкового органу до боржника у справі про банкрутство як конкурсних чи поточних моментом виникнення таких вимог в розумінні КУзПБ слід вважати перший день несплати боржником податку, що настає за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого ПК України для подання податкової декларації за відповідним податком.

При цьому за змістом підпункту 14.1.175 пункту 14.1 статті 14, пункту 56.18 статті 56, пункту 57.3 статті 57 та інших положень ПК України грошове зобов'язання платника податків для цілей здійснення адміністрування податків та зборів може існувати як узгоджене зобов'язання, набувши статусу податкового боргу після настання моменту його сплати, що надає податковому органу можливість здійснення заходів щодо стягнення суми такого зобов'язання, а також як неузгоджене зобов'язання, коли грошове зобов'язання існує, але заходи щодо адміністрування податків та зборів податковим органом не вживаються. Однак неузгодженість суми грошового зобов'язання не означає, що зобов'язання не існує.

Детальніше з текстом постанови від 19.01.2026 у справі № 902/90/21 (902/245/25) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133691604>.

Щодо необхідності застосування судом під час розгляду грошових вимог доктрини реальності господарської операції

Під час розгляду грошових вимог кредиторів у порядку статей 45–47 КУЗПБ господарський суд, за загальним правилом, має виходити з презумпції правомірності і, відповідно, дійсності правочину, на підставі якого виникли грошові вимоги кредитора. Тобто цей висновок не є універсальним у застосуванні судами під час розгляду всіх кредиторських вимог, які ґрунтуються на грошових зобов'язаннях, що виникають з договорів.

Під час розгляду питання обґрунтованості грошових вимог кредитора, які виникли на підставі договорів надання послуг та поставки, ключове значення має не лише дійсність таких правочинів, а й підтвердження реальності господарської операції. При цьому відсутність рішення суду про визнання недійсними договорів, якими кредитор обґрунтовує свої грошові вимоги, не може бути беззаперечною підставою для їх визнання судом.

Будь-які документи (у тому числі договори, накладні, рахунки тощо) мають силу первинних документів лише в разі фактичного здійснення господарської операції. Якщо ж фактичне здійснення господарської операції відсутнє, відповідні документи не можуть вважатися первинними документами для цілей ведення податкового обліку навіть за наявності всіх формальних реквізитів таких документів, що передбачені законодавством.

Визначальною ознакою господарської операції є те, що внаслідок її здійснення має відбутися реальний рух активів, а отже, судам належить досліджувати, окрім обставин оформлення первинних документів, наявність або відсутність реального руху такого товару (обставини здійснення перевезення товару, поставленого за спірною видатковою накладною, зберігання та використання цього товару в господарській діяльності покупця).

З'ясовуючи дійсність господарської операції з поставки товару, суд має дослідити, які дії фактично вчинялися сторонами на виконання договірних зобов'язань з купівлі-продажу товару, економічний результат, до якого прагнули учасники такої господарської операції, а також оцінити зміни майнового стану, які відбулися у сторін договору за наслідком проведення такої господарської операції.

Доказами реального здійснення господарської операції з поставки товару є первинні документи, що підтверджують такі факти: поставку товарів продавцем та їх отримання покупцем; походження такого товару (докази його придбання у виробника (договори, видаткові, рахунки, платіжні доручення та/або виписки банку, товарно-транспортні накладні тощо) чи виготовлення (наявність відповідних виробничих потужностей, ліцензій, дозволів на здійснення відповідного промислового виробництва тощо)); перевезення відповідного товару (тобто докази фактичного руху активів по ланцюгу постачання товару); використання придбаних товарів у власній господарській діяльності покупця.

Що ж до з'ясування судом належного та своєчасного виконання договору стосовно надання послуг / виконання робіт як замовником, так і виконавцем (підрядником), то потрібно надавати оцінку вжитим сторонами діям на його виконання в їх сукупності з огляду саме на умови кожного договору в конкретній справі. Проте передбачена відповідним договором умова щодо оплати за надані послуги (виконані роботи) з прив'язкою до підписання відповідних актів приймання не може бути єдиною підставою,

яка звільняє замовника від обов'язку здійснити таку оплату, адже основною первинною ознакою будь-якої господарської операції, як-то надання послуг чи виконання робіт, є її реальність. Наявність належним чином оформлених первинних документів (підписаних уповноваженими представниками обох сторін) є вторинною, похідною ознакою.

Правові наслідки створює саме господарська операція (реальне надання послуг / виконання робіт), а не первинні документи.

Детальніше з текстом постанови від 27.01.2026 у справі № 917/980/23 (917/2233/24) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133908382>.

Щодо правомірності закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку з погашенням засновником боржника всіх вимог конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені)

Підстави закриття провадження у справі про банкрутство наведені у частині першій статті 90 КУзПБ, в пункті 5 якої встановлено, що господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство у разі відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

При цьому відповідно до положень частин другої, четвертої статті 90 КУзПБ у передбаченому названим пунктом випадку провадження у справі про банкрутство може бути закрито на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) – до та після визнання боржника банкрутом. Господарський суд в ухвалі про закриття провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Крім того, за змістом пункту 14 частини першої статті 90 КУзПБ господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство й в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Такий випадок, зокрема, визначений у частині сьомій статті 41 КУзПБ, згідно з якою власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, власник корпоративних прав боржника, а у випадках, передбачених законодавством, – третя особа протягом провадження у справі про банкрутство з метою погашення вимог кредиторів та закриття провадження у справі мають право задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені). Для одночасного погашення всіх вимог кредиторів арбітражний керуючий зобов'язаний надати особі, яка виявила намір погасити вимоги кредиторів, реєстр вимог кредиторів. У разі задоволення всіх вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені), господарський суд ухвалою закриває провадження у справі про банкрутство. Вимоги щодо неустойки (штрафу, пені) вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі.

Аналіз наведеної норми свідчить, що законодавець надав можливість одночасного погашення боргів з прощенням неустойки (штрафу, пені) саме конкурсних кредиторів під час провадження у справі про банкрутство, причому не лише безпосередньо боржнику, а й іншим особам, які фактично зацікавлені у відновленні платоспроможності боржника. При

цьому КУзПБ не визначає вид, походження, нарахування штрафів і пені, які можуть бути погашені за цією нормою.

Водночас норми частини сьомої статті 41 та пункту 5 частини першої статті 90 КУзПБ передбачають неоднакові підстави та наслідки закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

На відміну від положень частини сьомої статті 41 КУзПБ, пунктом 5 частини першої і частиною четвертою статті 90 КУзПБ передбачено закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) у разі погашення саме всіх (без винятку) вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів та, як наслідок, визнання погашеними всіх вимог кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк, а не лише вимог щодо неустойки (штрафу, пені).

Тож, якщо під час провадження у справі про банкрутство всі визнані господарським судом грошові вимоги кредиторів до боржника задоволено, крім неустойки (штрафу, пені), то наявні правові підстави для закриття провадження у справі про банкрутство боржника саме на підставі частини сьомої статті 41 КУзПБ.

У такому випадку основна мета КУзПБ – задоволення вимог кредиторів – досягнута шляхом погашення всіх вимог кредиторів згідно з їх реєстром (крім неустойки (штрафу, пені), яке здійснене відповідно до норм чинного законодавства, і суд не має правових підстав для неврахування факту такого погашення.

Детальніше з текстом постанови від 03.02.2026 у справі № 926/913/25 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134085331>.

Щодо відсутності підстав для закриття провадження у справі про банкрутство на стадії проведення попереднього засідання у зв'язку із спростуванням грошових вимог ініціюючого кредитора, якщо до боржника були заявлені вимоги інших конкурсних кредиторів

Відповідно до частини другої статті 47 КУзПБ у попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, що надійшли протягом строку, передбаченого частиною першою статті 45 цього Кодексу, в тому числі щодо яких були заперечення боржника або розпорядника майна.

За результатами розгляду вимог окремого кредитора господарський суд постановляє ухвалу про їх визнання чи відхилення (повністю або частково), що не може бути оскаржена окремо від ухвали господарського суду, постановленої за результатами попереднього засідання.

У разі необхідності господарський суд може оголосити перерву в попередньому засіданні.

За результатами попереднього засідання господарський суд постановляє ухвалу, в якій зазначається, зокрема, дата підсумкового засідання суду, на якому буде постановлено ухвалу про санацію боржника чи постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, чи ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство, чи ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном та відкладення підсумкового засідання суду.

Аналіз положень статті 90 КУзПБ свідчить, що наведена норма не містить окремого визначення такої підстави для закриття провадження у справі про банкрутство, як відсутність грошових вимог ініціюючого кредитора (відсутність предмета спору).

Установлений після відкриття провадження у справі про банкрутство факт визнання в судовому порядку недійсним правочину, яким підтверджувалася наявність у боржника боргу перед ініціюючим кредитором, за обставин заявлення до боржника грошових вимог інших конкурсних кредиторів, які підлягають розгляду судом у попередньому судовому засіданні, не впливає на подальший хід процедури банкрутства, адже така обставина не свідчить про об'єктивну неможливість подальшого здійснення провадження про банкрутство боржника за правилами КУзПБ, а відтак, не може бути тим випадком, котрий дозволяє закрити провадження у справі відповідно до пункту 14 частини першої статті 90 КУзПБ (інші випадки, передбачені цим Кодексом).

Детальніше з текстом постанови від 04.02.2026 у справі № 915/16/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134159839>.

Щодо обов'язку розпорядника майна провести аналіз фінансово-господарського стану боржника задля встановлення сукупності обставин, необхідних для введення процедури його ліквідації

Вирішуючи у підсумковому засіданні питання щодо ухвалення одного із судових рішень, передбачених частиною третьою статті 49 КУзПБ, судам доцільно дослідити як об'єктивну, так і суб'єктивну складові діяльності боржника.

Об'єктивна складова діяльності боржника полягає в аналізі наявних у боржника активів, економічної доцільності та ефективності їх використання в розрізі можливості погашення наявного боргу перед конкурсними кредиторами.

Суб'єктивна складова діяльності боржника зводиться до аналізу поведінки боржника, яка повинна бути максимально відкритою щодо конкурсних кредиторів і спрямована на пошук реальних шляхів погашення боргу перед ними до моменту введення ліквідаційної процедури.

Дійсний фінансово-господарський стан боржника у справі про банкрутство повинен встановлюватися господарським судом на підставі комплексного дослідження всіх наявних у справі доказів, зокрема й аналізу фінансового стану боржника, подання якого до господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, є обов'язком розпорядника майна боржника, визначеним пунктом 5 частини третьої статті 44 КУзПБ, що дасть змогу суду встановити наявність чи відсутність підстав для висновку про платоспроможність боржника.

Обов'язок арбітражного керуючого проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника, становища на ринках боржника і подавати результати такого аналізу до господарського суду разом з документами, що підтверджують відповідну інформацію, визначено також пунктом 3 частини другої статті 12 КУзПБ.

Пунктом 4 частини першої статті 12 КУзПБ передбачено право арбітражного керуючого залучати для забезпечення виконання своїх повноважень на договірних засадах

інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їхньої діяльності за рахунок боржника, якщо інше не встановлено цим Кодексом чи угодою з кредиторами.

Водночас частина друга статті 12 і частина третя статті 44 КУзПБ покладають обов'язок здійснити аналіз фінансово-господарського стану боржника саме на розпорядника майна.

Визнаючи боржника банкрутом, суд має встановити його неплатоспроможність, тобто недостатність майна для задоволення вимог кредиторів, шляхом здійснення аналізу повноти проведених розпорядником майна заходів, які передбачені в процедурі розпорядження майном, та дослідити надані розпорядником майна належні та допустимі докази на підтвердження повноти проведення процедури розпорядження майном, визначеної, зокрема, в частині третій статті 44 КУзПБ.

Водночас суд має з'ясувати актив і пасив боржника та зіставити відомості щодо обох величин. Розмір пасиву боржника підлягає визначенню відповідно до затвердженого судом у порядку статті 47 КУзПБ реєстру вимог кредиторів. Відомості про актив боржника має містити звіт розпорядника майна про фінансово-майновий стан боржника. Зазначений звіт має бути предметом розгляду зборів кредиторів (комітету кредиторів), які на його підставі приймають рішення клопотати про перехід до наступної судової процедури.

Відсутність аналізу та дослідження дійсного фінансово-господарського стану боржника на момент вирішення питання про запровадження у справі про банкрутство судової процедури ліквідації суперечить нормам КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови від 29.01.2026 у справі № 912/2397/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133750050>.

Щодо відмови в затвердженні плану санації і переходу до процедури ліквідації боржника

Відповідно до положень статей 48, 49 КУзПБ господарський суд, проводячи підсумкове засідання у справі про банкрутство, приймає рішення про введення наступної судової процедури щодо боржника, визначеної статтею 6 КУзПБ, із застосуванням судового розсуду.

Судовий розсуд – це передбачене законодавством право суду, яке реалізується за правилами, регламентованими КУзПБ, ГПК України та іншими нормативно-правовими актами, що надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) обрати з декількох варіантів рішення, встановлених законом чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/або обсягом), такий, що є найбільш оптимальним в правових і фактичних умовах розгляду та вирішення справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості та ефективного поновлення порушених прав та інтересів учасників судового процесу.

При цьому наявність рішення зборів кредиторів про перехід до наступної судової процедури і звернення до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури не є самою по собі безумовною підставою для введення господарським судом ліквідаційної процедури боржника. Адже у частині четвертій статті 49 КУзПБ законодавець надав право суду навіть за відсутності відповідного рішення зборів кредиторів боржника, але за наявності певних обставин, а

саме після закінчення визначених КУзПБ термінів щодо тривалості процедури розпорядження майном, за наявності ознак банкрутства та за відсутності пропозицій щодо санації боржника, прийняти постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури за власною ініціативою.

Водночас боржник визнається банкрутом за умови встановлення господарським судом його неспроможності відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані вимоги кредиторів інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Завдання підсумкового засідання суду полягає в з'ясуванні судом ознак неплатоспроможності / банкрутства для визначення наступної судової процедури, однак остаточна їх оцінка надається судом, який у підсумковому судовому засіданні залежно від обставин справи визначає наступну судову процедуру щодо боржника та ухвалює судові рішення про її введення.

Непогодження зборами кредиторів боржника поданого ним проєкту плану санації відповідно до статті 52 КУзПБ, встановлення судом фінансової неплатоспроможності боржника, прийняття зборами кредиторів рішення про перехід до процедури ліквідації свідчать про наявність правових підстав для припинення процедури розпорядження майном боржника, визнання його банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

Детальніше з текстом постанови від 15.01.2026 у справі № 910/6828/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133448122>.

Ліквідаційна процедура

Щодо відхилення грошових вимог кредитора до боржника через їх задоволення ліквідатором банкрута

Під час процедури розпорядження майном боржник має право задовольняти лише ті вимоги кредиторів, на які згідно із частиною п'ятою статті 41 КУзПБ не поширюється дія мораторію (частина шоста статті 41).

Мораторій поширює свою дію на конкурсну заборгованість, але не на поточну. Поточні ж вимоги кредиторів боржника перебувають у вільному правовому режимі до визнання боржника банкрутом.

Оскільки заборгованість боржника не була конкурсною в розумінні статті 1 КУзПБ, а отже, на неї не поширювалася дія мораторію, введеного ухвалою суду відповідно до статті 41 цього Кодексу, дії ліквідатора банкрута щодо її погашення є правомірними.

Тож, ураховуючи, що на момент розгляду судом заяви кредитора з грошовими вимогами у боржника не існувало непогашених вимог перед кредитором через їх задоволення ліквідатором банкрута, вони підлягають відхиленню.

Детальніше з текстом постанови від 15.01.2026 у справі № 904/3993/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133448141>.

Щодо відсутності підстав для визнання грошових вимог податкового органу до боржника, які виникли на підставі самостійно поданих декларацій і термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом

Боржник у справі про банкрутство, стосовно якого ухвалене рішення про визнання його банкрутом, має право на легітимне очікування бути звільненим від податкового обов'язку щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом. Легітимні очікування боржника безпосередньо впливають із частини другої статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Характеристика очікувань боржника як легітимних поєднує в собі їх законність, яка зумовлена реалізацією особою належного їй суб'єктивного права, та обґрунтованість, тобто визначену законом раціональність сподівань учасників суспільних відносин. Звільнення від обов'язку щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом, передбачено законом (частина перша статті 38 Закону про банкрутство, частина перша статті 59 КУзПБ), що зумовлює раціональне сподівання такого боржника на те, що після встановлення його неплатоспроможності у нього не виникають додаткові зобов'язання. Причому на такі сподівання боржника не впливають вчинені ліквідатором непослідовні дії з подання звітності до податкового органу.

Подання боржником, стосовно якого введено ліквідаційну процедуру, декларацій до контролюючого органу не є підставою виникнення у нього зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом.

Тобто не підлягають визнанню грошові вимоги податкового органу лише з тих підстав, що податкові зобов'язання були самостійно задекларовані боржником.

Детальніше з текстом постанови від 22.01.2026 у справі № 904/5725/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133666847>.

У разі задоволення судом вимоги про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу майна боржника правовим наслідком є повернення відчуженого майна до ліквідаційної маси боржника, навіть у випадку заявлення такої вимоги позивачем, який не є стороною договору

Можливість оскарження особою результатів проведеного в межах справи про банкрутство аукціону та укладеного за його наслідком договору купівлі-продажу майна боржника залежить від наявності порушеного права чи інтересу такої особи під час продажу майна боржника. До осіб, які можуть звернутися до суду з вимогами про визнання недійсними результатів аукціону з реалізації майна боржника в порядку, визначеному Законом про банкрутство, належать:

- 1) боржник (зокрема арбітражний керуючий від імені боржника);
- 2) кредитори;

3) зареєстровані учасники аукціону;

4) особи, які вважають себе власниками майна, що виставляється на аукціон;

5) уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;

6) особа, яка не є «зареєстрованим учасником аукціону» і водночас щодо якої організатором торгів не прийнято жодного з рішень, передбачених приписами статті 61 Закону про банкрутство (зокрема про відмову в допуску заявника до участі в аукціоні), у разі встановлення в судовому порядку обставин здійснення такою особою всіх визначених цим Законом дій щодо набуття статусу «зареєстрованого учасника аукціону» та вчинення перешкод з боку організатора аукціону для участі такої особи в аукціоні;

7) особи, які не були допущені до участі в аукціоні (за умови попереднього або одночасного оскарження ними рішення організатора аукціону про визначення учасників аукціону та встановлення судом за результатом оскарження порушення статті 61 Закону про банкрутство в частині допуску до участі в аукціоні).

Головним завданням конкурсного процесу є забезпечення виключно колективної форми задоволення вимог усієї сукупності кредиторів за рахунок рівномірного розподілу поміж ними майна (конкурсної маси) боржника в порядку черговості та унеможливлення індивідуального задоволення вимог окремого визначеного кредитора поза межами конкурсної процедури. На виконання цього завдання спрямовані всі механізми процедури банкрутства.

Одним із проявів цих механізмів є звернення кредитора, який позбавлений можливості задовольнити наявні в нього грошові вимоги до боржника інакше, як в межах провадження у справі про банкрутство, до суду із позовом з вимогами про визнання недійсними результатів аукціону та укладеного за його наслідком договору купівлі-продажу майна боржника.

Такий позов кредитора фактично спрямований на наповнення ліквідаційної маси боржника, а інтерес кредитора як особи, яка оскаржує результати аукціону, полягає у відчуженні повернутого до ліквідаційної маси майна боржника за максимально високою ціною та задоволенні за рахунок цього майна наявних грошових вимог до боржника.

Тож хоча положення Закону про банкрутство не визначають правовим наслідком необхідність повернення боржнику відчуженого майна в разі визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу майна боржника, однак з урахуванням цілей та завдань провадження у справі про банкрутство очевидним є те, що пред'явлення подібних вимог має своєю метою повернення майна боржника, відчуженого на аукціоні з порушенням вимог закону, до ліквідаційної маси для його подальшої справедливої реалізації на новому аукціоні за якомога найвищою ціною та задоволення за рахунок нього вимог кредиторів.

Отже, у разі пред'явлення вимог про визнання недійсними результатів аукціону та договору купівлі-продажу майна боржника правовим наслідком їх задоволення судом є повернення відчуженого з порушенням вимог Закону про банкрутство майна до ліквідаційної маси боржника, навіть у випадку заявлення такої вимоги позивачем, який не є стороною договору.

Тлумачення статті 216 ЦК України дає змогу стверджувати, що особа, якій належить право на оскарження результатів аукціону у справі про банкрутство, заявляючи за наслідком визнання недійсними результатів оспорюваного аукціону та договору купівлі-
20 Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – лютий 2026 року

продажу вимогу про повернення боржнику переданого за недійсним правочином майна або відшкодування вартості майна, фактично заявляє реституційну вимогу, яку суд за існування для цього підстав задовольняє, застосовуючи двосторонню реституцію навіть у тому випадку, коли буквально позивач вимагає лише повернення йому майна, відчуженого за недійсним правочином, оминаючи мовчанням питання щодо повернення відповідачу отриманого за таким правочином самим позивачем. У цьому випадку переможець аукціону є стягувачем у частині рішення про повернення йому переданого ним за недійсним правочином майна або відшкодування його вартості.

У цьому випадку на обов'язок боржника щодо повернення отриманого за недійсним правочином не поширюються норми Закону про банкрутство, які регулюють черговість (порядок) задоволення вимог кредиторів, а його виконання має здійснюватися боржником у позачерговому порядку.

Детальніше з текстом постанови від 11.01.2026 у справі № 908/485/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134383954>.

Щодо застосування позовної давності до вимог ліквідатора про витребування майна боржника

До позовних вимог про визнання недійсними договорів та витребування майна на підставі статей 203, 215, 387, 388 ЦК України застосовується загальна позовна давність у три роки.

Відповідно до частини першої статті 261 ЦК України перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила, а не від дня, коли власник майна, яке перебуває у володінні іншої особи, дізнався чи міг дізнатися про кожного нового набувача цього майна. Порушення права та підтвердження такого порушення судовим рішенням не є тотожними поняттями. Закон не узалежнює перебіг позовної давності від ухвалення судового рішення про порушення права особи. Тому перебіг позовної давності починається від дня, коли позивач довідався або міг довідатися про порушення його права, а не від дня, коли таке порушення було підтверджене судовим рішенням. Закон також не пов'язує перебіг позовної давності за віндикаційним позовом ані з укладенням певних правочинів щодо майна позивача, ані з фактичним переданням майна порушником, який незаконно заволодів майном позивача, у володіння інших осіб.

І в разі пред'явлення позову самою особою, право якої порушене, і в разі пред'явлення позову в інтересах такої особи іншою уповноваженою на це особою початок перебігу позовної давності визначається з одного й того самого моменту: коли особа довідалася або могла довідатися про порушення її права або про особу, яка його порушила.

Таким чином, положення закону про початок перебігу позовної давності поширюється і на звернення арбітражного керуючого (ліквідатора) до суду із заявою про захист інтересів боржника.

Тому час визначення початку перебігу позовної давності у спорі за вимогами боржника / арбітражного керуючого не допускається врахування як обставин (дати) порушення провадження у справі про банкрутство та дати призначення (заміни кандидатури) арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією,

ліквідатора), оскільки КУЗПБ не встановлює спеціальних норм про позовну давність (у тому числі щодо звернення до суду арбітражного керуючого із заявою про визнання недійсними правочинів, укладених боржником). Отже, до цих правовідносин застосовуються загальні норми позовної давності.

У спірних правовідносинах суб'єктом прав є саме боржник, а не арбітражний керуючий (ліквідатор), а тому, визначаючи початок перебігу позовної давності, слід враховувати, коли про порушене право дізнався або міг дізнатись боржник в особі уповноваженого органу.

Отже, досліджуючи питання пропуску позовної давності у спорі, потрібно з'ясувати, коли про порушення своїх прав довідався або міг довідатися боржник в особі уповноваженого органу.

Під час вирішення судами спорів, стороною в яких є боржник, що розглядаються у справах про банкрутство, є недопустимим відхід від встановлених ЦК України правил перебігу позовної давності зі зміною наведеного порядку визначення початку перебігу позовної давності з урахуванням виду позовних вимог у спірних правовідносинах. Правильність наведеної позиції стосовно правил перебігу позовної давності у справах про банкрутство також підтверджується конструкцією частини першої статті 261 ЦК України, в основу якої покладено принцип єдності (одинності) суб'єкта, чиї права порушено. Аналіз норм права, якими врегульовані питання позовної давності, дає підстави для висновку, що в разі коли законодавець вживає вислови «свої цивільні права», «цивільні права особи», «здійснення права», він має на увазі право, яке належить одній особі, право однієї особи, а не декількох осіб, якщо інше прямо не зазначено в тексті відповідної норми.

Тож у тлумаченні вимог щодо початку перебігу позовної давності слід керуватися тим, що перебіг позовної давності починається від дня, коли про відповідні обставини, тобто про порушення права, довідалася або могла довідатися особа, що є носієм права, а не інша особа, в тому числі й та, якій за законом надано повноваження із захисту цього права. У справах про банкрутство цією особою є арбітражний керуючий, на якого за законом на підставі рішення суду покладаються обов'язки та надаються повноваження розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора.

При цьому і в разі пред'явлення у межах справи про банкрутство позову самою особою, право якої порушене (боржником), і в разі пред'явлення позову в інтересах такої особи іншою уповноваженою на це особою, якою може бути арбітражний керуючий, перебіг позовної давності обчислюється з одного й того самого моменту: коли особа довідалася або могла довідатися про порушення її права або про особу, яка його порушила.

Детальніше з текстом постанови від 22.01.2026 у справі № 911/101/21 (911/553/25) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133666850>.

Щодо наявності підстав для закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку із тривалістю проведення ліквідаційної процедури й об'єктивною неможливістю її завершення

Вирішуючи питання про допустимість подальшого здійснення провадження у справі про банкрутство, суди зобов'язані враховувати стандарти, встановлені статтею 6 Конвенції

про захист прав людини і основоположних свобод, яка відповідно до статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства.

ЄСПЛ послідовно наголошує, що держава зобов'язана організувати свою судову систему таким чином, щоб кожен мав право на розгляд справи у розумний строк, а надмірна тривалість судового провадження сама по собі становить порушення Конвенції незалежно від результату такого провадження.

У контексті справ про банкрутство ЄСПЛ неодноразово зазначав, що тривале існування процедур, які не мають реальної перспективи завершення, не може вважатися виправданим навіть за наявності складних економічних або процесуальних обставин.

Тож процедура банкрутства не може бути безстроковою, а участь кредиторів у такому провадженні не може мати формальний характер. Кредитори, наділені широким спектром процесуальних прав, зобов'язані діяти активно, своєчасно та добросовісно, а ризик негативних наслідків їхньої бездіяльності покладається на них самих.

Відповідно до частини першої статті 2 КУзПБ провадження у справах про банкрутство регулюється цим Кодексом з урахуванням положень ГПК України. Отже, норми КУзПБ не застосовуються ізольовано від загальних процесуальних засад господарського судочинства.

У разі тривалого здійснення провадження у справі про банкрутство через об'єктивну неможливість його завершення із застосуванням спеціальних норм законодавства про банкрутство суд має право застосувати загальні процесуальні норми з метою забезпечення права на справедливий суд упродовж розумного строку та дотримання балансу інтересів боржника і кредиторів.

Хоча стаття 90 КУзПБ не містить окремої підстави для закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку з відсутністю предмета спору, однак продовження провадження за умов повної відсутності активів боржника, ліквідатора та реальної можливості задоволення вимог кредиторів суперечило б цілям і принципам законодавства про банкрутство.

Поняття «відсутність предмета спору» в розумінні пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України у справах про банкрутство має оцінюватися крізь призму конкурсної мети провадження: виявлення, формування та реалізація ліквідаційної маси і задоволення вимог кредиторів у встановленій черговості. Коли у сукупності відсутні реальні процесуальні передумови досягнення цієї мети (зокрема немає дієвого ліквідатора та не підтверджено наявності активів), подальше провадження втрачає свій процесуальний предмет і набуває формального характеру.

Отже, якщо провадження у справі про банкрутство триває понад 12 років, з яких більше восьми років перебуває на стадії ліквідаційної процедури, яка фактично не здійснюється, немає відомостей про наявність ліквідаційної маси (активів / майна / майнових прав), які могли б бути виявлені та реалізовані в межах цієї процедури, кредитори не забезпечили погодження кандидатури ліквідатора та не виявили активної процесуальної поведінки, що унеможлиблює виконання комплексу дій, передбачених розділом IV КУзПБ, то провадження у такій справі підлягає припиненню на підставі пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови від 22.01.2026 у справі № 5027/805-6/2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133588564>.

Щодо неправомірності закриття провадження у справі про банкрутство без вирішення судом питання про оплату грошової винагороди ліквідатору та здійснених ним витрат у межах ліквідаційної процедури

Аналіз положень статті 90 КУзПБ свідчить, що законодавець розмежував можливість закриття провадження у справі про банкрутство з тих чи інших підстав стадіями процедури банкрутства.

При цьому встановлений КУзПБ порядок закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) з наведених зазначеною статтею підстав не врегульовує питання виплати грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого.

З огляду на приписи статті 43 Конституції України та статей 30, 90 КУзПБ здійснення арбітражним керуючим повноважень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) відбувається лише на платній основі, а своєчасне одержання грошової винагороди за працю є його конституційною гарантією.

Водночас розгляд господарським судом звіту арбітражного керуючого про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат за підсумками відповідної процедури банкрутства (неплатоспроможності), за загальним правилом, є обов'язковою передумовою для закриття провадження у справі про банкрутство незалежно від підстав такого закриття.

Вирішення господарським судом питання щодо сплати винагороди арбітражному керуючому та відшкодування його витрат жодним чином не порушує імперативності норм частини першої статті 90 КУзПБ, якою встановлено підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), а натомість є необхідною складовою процесу такого закриття.

Обов'язковою процесуальною дією, що забезпечує реалізацію права арбітражного керуючого на отримання грошової винагороди та відшкодування витрат, є затвердження господарським судом відповідного звіту за підсумками кожної із процедур банкрутства (неплатоспроможності).

За наявності підстав для повного чи часткового затвердження звіту про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат господарський суд у судовому рішенні визначає також джерела покриття оплати грошової винагороди та витрат арбітражного керуючого.

У разі ліквідації юридичної особи – боржника внаслідок закриття провадження у справі про банкрутство з підстави затвердження звіту ліквідатора й ліквідаційного балансу (пункт 7 частини першої статті 90 КУзПБ) і відсутності визначених статтею 30 цього Кодексу джерел фінансування послуг арбітражного керуючого та відшкодування його витрат ліквідатор не може бути позбавлений права звернутися до суду із заявою про стягнення з кредиторів банкрута коштів на оплату його грошової винагороди за період виконання повноважень та відшкодування його витрат за підсумками ліквідаційної процедури. За таких обставин, зважаючи на необхідність дотримання принципу оплатності послуг арбітражного керуючого та враховуючи принцип пропорційності задоволення вимог кредиторів, суд покладає витрати на оплату послуг ліквідатора та його витрати на

кредиторів у справі про банкрутство пропорційно до розміру визнаних кредиторських вимог за наявності на це правових підстав.

У випадку закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) з підстави погашення вимог кредиторів (пункт 5 частини першої статті 90 КУзПБ) і відсутності визначених статтею 30 цього Кодексу джерел фінансування послуг арбітражного керуючого й відшкодування його витрат належним способом оплати грошової винагороди та покриття відповідних витрат є стягнення необхідної суми коштів із самого боржника.

Такий підхід у застосуванні положень КУзПБ у справах про банкрутство (неплатоспроможність) забезпечує дотримання принципу оплатності послуг арбітражного керуючого відповідно до приписів статті 43 Конституції України та статей 12, 30 КУзПБ, а також в цілому узгоджується з принципами верховенства права та процесуальної економії.

Визначаючи розмір оплати послуг арбітражного керуючого під час здійснення ним відповідної процедури у справі про банкрутство (неплатоспроможність), господарський суд має з'ясувати не лише період здійснення арбітражним керуючим такої процедури, а й обсяг вчинених фактичних дій та дослідити, чи дійсно такі дії потребують на їх вчинення саме стільки часу, оскільки оплаті підлягає тільки фактично виконана робота (її обсяг), а не період часу, протягом якого тривала зазначена процедура.

Детальніше з текстом постанови від 21.01.2026 у справі № 927/149/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719419>.

Субсидіарна відповідальність

Щодо можливості вжиття судом заходів забезпечення заяви ліквідатора про покладення субсидіарної відповідальності на засновників та керівників боржника шляхом накладення арешту на їхнє майно

Розгляд питання про вжиття заходів забезпечення позову хоча й здійснюється за правилами позовного провадження, але у справі, яка розглядається у межах справи про банкрутство, одним з основних завдань є задоволення сукупності вимог кредиторів неплатоспроможного боржника.

Тому створення для кредиторів у межах справи про банкрутство додаткових гарантій захисту їхніх прав та законних інтересів забезпечує недопущення використання юридичної особи як інструменту безпідставного збагачення за чужий рахунок.

Одним із юридичних механізмів досягнення таких гарантій захисту прав кредиторів та унеможливлення застосування процедури банкрутства як інструменту виключно списання боргів є застосування доктрини «пронизування корпоративної вуалі» (piercing the veil of incorporation), згідно з якою суд може покласти відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи на органи управління (керівників) юридичної особи та інших осіб.

Зважаючи на викладене, особи, які мали вплив на економічну (юридичну) долю боржника, повинні враховувати, що за наявності об'єктивних сумнівів у тому, що вони керувалися і діяли в інтересах боржника, до них можуть застосовуватися наслідки, передбачені частиною третьою статті 61 КУзПБ і статтями 136–146 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови від 12.02.2026 у справі № 914/2183/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134068851>.

Щодо притягнення до субсидіарної відповідальності третіх осіб, які отримали істотну вигоду від недобросовісної поведінки органів управління боржника

Частина друга статті 61 КУзПБ встановлює загальне правило про можливість покладення субсидіарної відповідальності на осіб, які відповідно до закону несуть таку відповідальність у зв'язку з доведенням боржника до банкрутства, з визначенням її розміру як різниці між сумою вимог кредиторів та ліквідаційною масою.

Наведена норма визначає сукупність осіб, до яких може бути застосована субсидіарна відповідальність. При цьому окрім індивідуальних ознак за критерієм статусу (засновники (учасники, акціонери) боржника, інші особи, у тому числі керівник боржника) закон передбачає одночасну видову ознаку – право таких осіб давати обов'язкові для боржника вказівки чи можливість іншим чином визначати його дії.

Водночас доповнення статті 42 цього Кодексу частиною п'ятою запровадило спеціальне правове регулювання відповідальності осіб, які вчинили або погодили правочини чи майнові дії, визначені частинами першою та другою цієї статті, що призвели до завдання шкоди боржнику. За змістом цієї норми такі особи несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у межах суми завданих боржнику збитків.

Тож у разі встановлення, що шкода боржнику заподіяна особами, які за рахунок виведених (без правових підстав або за фраздаторними правочинами) активів банкрута отримали значну вигоду, тобто є вигодонабувачами внаслідок правочинів або майнових дій, передбачених статтею 42 КУзПБ, застосуванню підлягає саме частина п'ята цієї статті як спеціальна норма, а не частина друга статті 61 КУзПБ, яка має загальний характер.

Отже, особи, які незаконно набули майно боржника або отримали майнову вигоду внаслідок здійснення правочинів чи майнових дій, передбачених статтею 42 КУзПБ, підлягають притягненню до субсидіарної відповідальності на підставі частини п'ятої зазначеної статті у межах завданих боржнику збитків, а не в розмірі дефіциту ліквідаційної маси, визначеного за правилами частини другої статті 61 цього Кодексу.

При цьому частина п'ята статті 42 КУзПБ встановлює спеціальний порядок визначення меж субсидіарної відповідальності – у межах суми завданих боржнику збитків.

Детальніше з текстом постанови від 22.01.2026 у справі № 922/3873/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133782463>.

Щодо визначення початку перебігу строку позовної давності за заявою про покладення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника

За наявності ознак банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, для забезпечення реалізації принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора в ліквідаційній процедурі ліквідатор подає заяву про покладення субсидіарної відповідальності не раніше, ніж після завершення реалізації об'єктів ліквідаційної маси та проведення розрахунків з кредиторами на підставі здійснення такої реалізації в ліквідаційній процедурі в разі недостатності повного погашення кредиторської заборгованості банкрута. Розмір

зазначених вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.

Тож встановлення недостатності майна боржника для задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство є тією обставиною, з якою закон пов'язує початок перебігу позовної давності за вимогами про субсидіарну відповідальність у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови від 13.01.2026 у справі № Б15/101-08 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133666698>.

III. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Щодо відсутності у суду права під час розгляду грошових вимог кредитора призначати судову експертизу

У справах про банкрутство обов'язок доказування обґрунтованості вимог кредитора певними доказами законодавець покладає на заявника грошових вимог, а предметом спору в цьому випадку є вирішення питання про належне документальне підтвердження вимог кредитором-заявником.

Надані кредитором докази мають відповідати засадам належності, допустимості, достовірності та вірогідності. Комплексне дослідження доказів щодо їх відповідності законодавчо встановленим вимогам є сутністю суддівського розсуду.

При цьому за своєю правовою природою такий предмет спору не є тотожним спору про право, який розглядається у позовному провадженні.

Особливістю провадження у справах про банкрутство є те, що в межах такого провадження суди розглядають багато різних спорів, щодо яких законодавцем визначено окремі процедури та особливості їх розгляду в межах єдиної процедури банкрутства.

Одним з різновидів таких спорів є розгляд вимог конкурсного кредитора, які оспорується боржником або іншим кредитором боржника. Тож, розглядаючи вимоги кредиторів та визначаючи їх розмір, суди повинні керуватися спеціальними нормами законодавства про банкрутство, які встановлюють обов'язки конкретного кредитора щодо доказування розміру кредиторських вимог, обсяг доказування, предмет доказування цих кредиторських вимог, право суду відмовити у їх визнанні внаслідок неподання заявником документів, що їх підтверджують.

Системний аналіз положень статей 73, 99 ГПК України та КУзПБ свідчить, що під час розгляду грошових вимог кредитора суд не має права призначати експертизу, предметом якої є дослідження документів на обґрунтування чи спростування грошових вимог кредитора, оскільки такі повноваження щодо дослідження повноти та належності документальних доказів, наданих конкурсним кредитором на обґрунтування своїх кредиторських вимог, законодавець покладає на суд, який розглядає спірні вимоги кредитора в конкурсній процедурі. Суд не має права перекладати свої повноваження щодо дослідження документальних доказів обґрунтованості спірних вимог на іншу особу (судового експерта).

Тобто повноваження щодо оцінки зазначених доказів згідно зі статтею 86 ГПК України покладені саме на суд і не можуть бути делеговані судовому експерту шляхом призначення відповідної судової експертизи.

Детальніше з текстом постанови від 28.01.2026 у справі № 920/604/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133908515>.

Щодо кола осіб, які мають право на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство

З огляду на встановлене законом правове регулювання процедур банкрутства прийняття судом рішення про відкриття провадження у справі про банкрутство боржника може вплинути на права та інтереси необмеженого кола осіб (наприклад, учасників / власника, працівників боржника, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, банківських установ, контрагентів боржника в господарських / цивільних відносинах тощо).

Настання таких наслідків прямо встановлене законом і не може тлумачитися судом як порушення прав та інтересів інших осіб (у процесуальному аспекті) і, відповідно, як підстава для звернення до суду в інший спосіб, ніж передбачений КУзПБ, з метою захисту порушених вимог та інтересів кожного, чийх прав та інтересів може стосуватися відкриття провадження у справі про банкрутство.

Тобто наслідки відкриття провадження у справі про банкрутство слід насамперед тлумачити не як порушення, а як встановлені законом обмеження прав та інтересів відповідних осіб. Водночас набуття такими особами статусу учасника (сторони) провадження у справі про банкрутство, навпаки, надає додаткових можливостей (інструментів) з метою захисту порушених прав та інтересів.

Системний аналіз приписів статей 42, 254, 255 ГПК України та статей 1, 9, 45 КУзПБ свідчить, що не позбавлені права на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство ініціюючий кредитор та боржник, які наділені таким правом не лише на підставі закону, а й як безпосередні учасники підготовчого засідання.

Також оскаржити ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство можуть інші безпосередні учасники підготовчого засідання, які не обов'язково можуть мати статус сторони у справі про банкрутство, однак можуть бути залучені судом (наприклад, уповноважена особа учасників / працівників боржника) або брати участь у підготовчому засіданні як зацікавлені особи в межах наданих їм нормами КУзПБ та ГПК України прав та повноважень (наприклад, інші ініціюючі кредитори, заяви яких надійшли пізніше, забезпечений кредитор, ініціюючі кредитори щодо боржника в інших справах тощо). Наявність права оскаржувати ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство суд встановлює в кожному такому випадку окремо.

Надалі особи можуть бути наділені правом оскаржувати ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство лише за умови набуття відповідного процесуального статусу учасника (сторони) справи про банкрутство.

Отже, ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство мають право першочергово оскаржувати у судах апеляційної та касаційної інстанцій визнані судовим рішенням про відкриття провадження у справі про банкрутство сторони: боржник,

ініціюючий кредитор, арбітражний керуючий та кредитор, вимоги якого забезпечені заставою майна боржника (незалежно від того, чи такі вимоги були визнані та включені до реєстру вимог кредиторів у справі про банкрутство).

Інші особи, за загальним правилом, можуть оскаржити ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство лише за умови участі таких осіб у розгляді судом питання про відкриття провадження у справі про банкрутство (наприклад, інші кредитори, які подали заяви з грошовими вимогами до боржника до підготовчого засідання суду і заяви яких залишено без розгляду) або у разі набуття такими особами відповідного процесуального статусу учасника справи (сторони у справі) про банкрутство (в тому числі до або під час підготовчого засідання).

Детальніше з текстом постанови від 12.02.2026 у справі № 916/1366/25 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134068854>.

Щодо спеціального порядку оскарження ухвал суду першої інстанції, постановлених у межах попереднього засідання за результатами розгляду вимог окремого кредитора

У попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, що надійшли протягом строку, передбаченого частиною першою статті 45 КУзПБ, у тому числі щодо яких були заперечення боржника або розпорядника майна. За результатами розгляду вимог окремого кредитора господарський суд постановляє ухвалу про їх визнання чи відхилення (повністю або частково), що не може бути оскаржена окремо від ухвали господарського суду, постановленої за результатами попереднього засідання (частина друга статті 47 КУзПБ).

Отже, законодавець запровадив спеціальне правило апеляційного оскарження: ухвали щодо розгляду грошових вимог окремих кредиторів у межах попереднього засідання не підлягають самостійному апеляційному перегляду, а можуть бути перевірені апеляційним судом разом з ухвалою, яка підсумовує результати попереднього засідання.

При цьому сама по собі тривалість попереднього засідання у часі, оголошення перерв, відкладення розгляду тощо не змінюють правової природи цієї процесуальної стадії. Водночас спеціальна заборона абзацу другої частини другої статті 47 КУзПБ спрямована саме на те, щоб унеможливити множинні апеляційні перегляди проміжних ухвал щодо окремих кредиторів.

Припис абзацу другої частини другої статті 47 КУзПБ передбачає процесуальну конструкцію «єдиного» апеляційного перегляду результатів попереднього засідання: перевірка законності ухвал, постановлених за результатами розгляду вимог окремого кредитора у межах попереднього засідання, має здійснюватися апеляційним судом у зв'язку з оскарженням ухвали місцевого господарського суду, яка підсумовує результати попереднього засідання та фіксує завершення розгляду вимог кредиторів у межах строку, встановленого частиною першою статті 45 КУзПБ, із визначенням подальших процесуальних дій у процедурі розпорядження майном. Саме такий підхід забезпечує поєднання мети спеціальної заборони на «фрагментарний» перегляд (процесуальна економія та недопущення затягування) із гарантією ефективного судового контролю за правильністю вирішення спору про грошові вимоги.

Отже, відсутність на дату подання апеляційної скарги процесуального акта місцевого господарського суду, який би відповідав ухвалі «за результатами попереднього засідання» в розумінні частини другої статті 47 КУзПБ, не змінює дії спеціального правила абзацу другого частини другої зазначеної статті і сама по собі не створює підстав для обходу цього правила шляхом самостійного апеляційного оскарження проміжної ухвали щодо вимог конкретного кредитора. У такій ситуації належним способом реалізації права на апеляційний перегляд є звернення кредитора з апеляційною скаргою на ухвалу, якою місцевий господарський суд підсумує результати попереднього засідання (або на інший судовий акт, який за своїм змістом та наслідками фактично виконує підсумкову функцію в межах цієї стадії), та порушення питання про законність висновків суду першої інстанції щодо відповідних грошових вимог кредитора.

Тож апеляційний перегляд ухвал щодо вимог окремих кредиторів у межах попереднього засідання здійснюється не автономно, а разом із переглядом ухвали, якою підсумовано результати попереднього засідання. Саме така процесуальна модель забезпечує єдність оцінки, усуває ризики суперечливих висновків апеляційного суду щодо різних кредиторів та відповідає меті спеціального регулювання КУзПБ.

Зважаючи на викладене, абзац другий частини другої статті 47 КУзПБ встановлює спеціальний порядок оскарження, за яким законність ухвал суду першої інстанції, постановлених у межах попереднього засідання за результатами розгляду вимог окремого кредитора, підлягає перевірці апеляційним судом у межах апеляційного перегляду ухвали, що підсумовує результати попереднього засідання.

Отже, подання апеляційної скарги на ухвалу до постановлення (або до наявності у матеріалах апеляційного провадження) ухвали за результатами попереднього засідання об'єктивно не відповідає встановленій законом процесуальній моделі апеляційного перегляду.

Кредитор має реалізувати свої доводи щодо невизнаних грошових вимог шляхом апеляційного оскарження ухвали, постановленої за результатами попереднього засідання (або судового акта, який за своїм змістом і правовими наслідками підсумовує відповідну стадію та визначає подальший рух справи), і в межах такого апеляційного перегляду порушити питання про законність висновків суду першої інстанції щодо його вимог.

Детальніше з текстом постанови від 19.01.2026 у справі № 920/1471/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133488886>.

Щодо правомірності покладення судових витрат на уповноважену особу засновників (учасників) боржника за результатами розглянутого спору у відокремленому позовному провадженні

Визначені частиною другою статті 7 КУзПБ спори розглядаються та вирішуються судом у відокремленому позовному провадженні за правилами ГПК України.

У статті 1 КУзПБ визначено, що одним з учасників справи про банкрутство може бути уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника – особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу.

З огляду на те, що правове регулювання статусу учасників у справі про банкрутство регламентовано як нормами ГПК України, так і спеціальним законом – КУзПБ, зміст правосуб'єктності та особливості процесуального статусу конкретного учасника справи розкриваються шляхом системного тлумачення норм цих законодавчих актів з урахуванням особливостей певної стадії процедури банкрутства.

Право на уповноваження такої особи може бути реалізовано вищим органом управління боржника на будь-якій стадії справи про банкрутство, позаяк така правомочність за змістом є спеціальною, виникає саме у зв'язку з відкриттям провадження у справі про банкрутство, безпосередньо не пов'язана з управлінням боржником чи розпорядженням його майном, а отже, не зазнає змін через обмеження (зупинення / припинення) корпоративних прав та повноважень органів управління боржника, що застосовуються у такій справі поетапно.

За загальним правилом порядок прийняття рішень вищим органом управління боржника з будь-яких питань, у тому числі з обрання уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів), визначається нормами корпоративного права та статутними документами. Таке рішення вищого органу управління боржника, прийняте в регламентованому законом та статутом порядку й оформлене протоколом, є доказом уповноваження особи на представництво інтересів засновників (учасників, акціонерів) боржника перед третіми особами у справі про банкрутство.

У документі (протоколі, рішенні), яким оформлено рішення вищого органу управління боржника, має бути ідентифіковано особу, уповноважену на представництво інтересів засновників (учасників, акціонерів); зазначено реквізити справи про банкрутство, у якій надано такі повноваження, та застереження щодо обмеження повноважень за умови їх встановлення таким рішенням.

Особа, яка є представником учасника справи відповідно до приписів статті 58 ГПК України, на відміну від уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, не має самостійного процесуального статусу у справі про банкрутство.

Звертаючись з позовом уповноважена особа засновників (учасників) боржника діє не як фізична особа та/або адвокат / представник в інтересах засновника (учасника) боржника в розумінні статті 58 ГПК України, а як самостійний суб'єкт провадження у справі, учасник у справі про банкрутство боржника – уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника (абзац тридцятий частини першої статті 1 КУзПБ), що є у спірних правовідносинах стороною – позивачем у спорі, який вирішується за правилами позовного провадження згідно зі статтею 7 КУзПБ у межах справи про банкрутство.

Тому розподіл судових витрат за результатами розгляду позову уповноваженої особи засновників (учасників) боржника здійснюється за правилами, передбаченими статтями 129, 282 ГПК України, тобто такі витрати покладаються саме на неї, а не на осіб, яких вона представляє.

Детальніше з текстом постанови від 27.01.2026 у справі № 911/2794/21 (911/2037/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133908565>.

Щодо правомірності покладення судових витрат на кредитора і боржника за результатами розгляду їхньої спільної вимоги до суб'єктів субсидіарної відповідальності

Поняття «сторона у спорі» може не бути тотожним за змістом поняттю «сторона в процесі»: сторонами в процесі є такі її учасники, як позивач і відповідач; тоді як сторонами у спорі є належний позивач і той належний відповідач, до якого звернута чи має бути звернута відповідна матеріально-правова вимога позивача.

Якщо заявниками (позивачами) є дві особи (процесуальна співучасть), то кожен з них щодо іншої сторони (відповідачів за заявою у справі про банкрутство) діє в судовому процесі самостійно відповідно до частини першої статті 47 ГПК України.

Тож кожен із заявників, незалежно від мотивів звернення до суду чи вчинення дій в інтересах іншої особи, як самостійний суб'єкт процесу несе процесуальні ризики та обов'язок відшкодування судових витрат самостійно в разі відмови в позовній заяві (спільної заяви про притягнення до субсидіарної відповідальності).

Ні КУзПБ, ні ГПК України не містять норм, які б звільняли кредитора-заявника як сторону в процесі від обов'язку нести судові витрати у разі відмови в задоволенні його заяви. Навпаки, відповідно до статті 129 ГПК України судові витрати покладаються на сторони залежно від результатів розгляду. Адже кожна сторона самостійно несе судові витрати у зв'язку з реалізацією своїх процесуальних прав.

Оскільки кредитор боржника звернувся до суду зі спільною з ліквідатором боржника заявою про субсидіарну відповідальність, у задоволенні якої судом відмовлено, то обов'язок з відшкодування судових витрат зі сплати судового збору покладається на заявників у рівних частках.

Детальніше з текстом постанови від 18.02.2026 у справі № 910/11999/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134265643>.

Дайджест № 8/2026 правових позицій судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (актуальна судова практика у справах про банкрутство юридичних осіб). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – лютий 2026 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2026. 33 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua